

Nieuwsbrief 7 BSL

Begeleiding Startende Leraren

Deze nieuwsbrief is bestemd voor leraren, schoolbegeleiders, coaches, schoolleiders van de deelnemende scholen van het project BSL. De nieuwsbrief is bedoeld als informatiebron en als platform voor kennisdeling. De brief wordt digitaal verspreid via de website van de ESoE en verschijnt tweemaandelijks.

In deze nieuwsbrief gaan we in op de start van het tweede projectjaar waarin een nieuwe lichter startende leraren aansluit bij ons project. De nieuwe lichter startende leraren komt uit de scholen die ook vorig jaar al deelnamen aan het project, maar ook uit de later toegetreden scholen. De groep startende leraren die vorig jaar participeerden in het BSL-project gaan nu het tweede jaar van hun begeleiding in. Deze groep wordt binnen het project aangeduid met cohort één. De groep starters die met ingang van schooljaar 2015-2016 aan het project deelneemt, noemen we cohort twee.

In deze nieuwsbrief staan de activiteiten beschreven die sinds september van dit schooljaar ondernomen zijn. Verder vindt u in de rubriek In dialoog een uitgebreider stuk over de coach als spil in de begeleiding. De inhoud ervan vormt bij het schoolbegeleidersoverleg op 10 november de basis voor reflectie op en uitwisseling over de rol van de coach.

Tweede jaar BSL-traject

Het schooljaar 2015-2016 is het tweede jaar van het BSL-project. Dat betekent dat dit jaar de tweede fase van het BSL-programma wordt aangeboden voor cohort één. Dit programma bestaat uit identity-workshops (workshop 5 t/m 8) en collegiaal leren in de videoclub. Nieuw deelnemende scholen volgen de eerste fase van het programma, hun starters gaan naar identity-workshops 1 t/m 4 en krijgen (individuele) video coaching. Ook nieuwe starters van reeds deelnemende scholen (cohort 2) zullen deelnemen aan de eerste fase van het programma.

Schematisch ziet dat er als volgt uit:

Inhoud programma jaar 2 (2015-2016)		
	Identity workshops 1 t/m 4 Individuele video coaching	Identity workshops 5 t/m 8 Collegiaal leren in video club
Eerste lichting scholen	Nieuwe lichting starters (cohort 2)	Eerste lichting starters (cohort 1)
Nieuwe lichting scholen	Nieuwe lichting starters (cohort 2)	

Deelnemende scholen

In de vorige nieuwsbrief hebben we nieuwe scholen voorgesteld. Na de vakantie kunnen we van twee van deze scholen startende leraren verwelkomen in ons project. Deze nieuwe scholen zijn dikgedrukt in onderstaande lijst.

• Carolus Borromeus College • Dr. -Knippenberg College • Fioretti College • Heerbeek College • Jan van Brabant College locatie Deltaweg • Jan van Brabant College locatie Molenstraat • Lorentz Casimir Lyceum • Pleinschool Helder	• SG Were Di • Sint-Joris College • Sondervick College • Stedelijk College Henegouwenlaan • Stedelijk College Oude Bossche Baan¹ • Vakcollege Helmond • Van Maerlantlyceum • Zwijsen College

¹ Het Stedelijk College Eindhoven, locatie aan de Oude Bossche Baan is een breed vmbo, dat alle vier de leerwegen aanbiedt: mavo, de gemengde leerweg de basis beroepsgerichte en de kaderberoepsgerichte leerweg (met leerwerktrajecten). Daarnaast verzorgt de school een onderwijstraject Nederlandse taal bij de EOA (Eerste Opvang Anderstaligen).

Cohort 2: de nieuwe lichting

49 beginnende leraren nemen dit schooljaar deel aan het BSL-project. Het gaat om 20 mannen en 29 vrouwen. Hiervan zijn 18 leraren eerste graads bevoegd, de andere 29 zijn tweede graders. Ze zijn als volgt verdeeld over de vakken:

Vak		Vak	
aardrijkskunde	5	handel en administratie	1
biologie	1	lo	4
drama	1	maatschappijleer	5
economie	1	nask	1
Engels	6	natuurkunde	1
filosofie	1	Nederlands	5
Frans	2	scheikunde	2
geschiedenis	6	Spaans	1
levensbeschouwing	1	wiskunde	1

Identity workshops: 1 en 5

In september zijn er twee workshops georganiseerd: Workshop 1 was bestemd voor cohort 2. Voor cohort 1 stond workshop 5 op het programma. We beschrijven in het kort de inhoud van deze workshops.

Workshop 1

Op 12 oktober kwamen deze beginnende leraren bij elkaar voor hun eerste identity workshop.

We begonnen met een kennismakingsronde. Aan de hand van een selfie hadden de deelnemers een beeld van elkaar over wat ze belangrijk vonden voor hen als persoon en als docent. Het was een eerste stap richting het formuleren van het professioneel zelfbeeld.

Na het invullen van een beknopte vragenlijst (gebaseerd op vragenlijst Pillen) met betrekking tot ervaren spanningen in het werk gingen de startende leraren met elkaar in gesprek aan de hand van een praktijksituatie die ze hadden meegebracht. In de workshop zijn aan de hand van inspiratiekaarten bijbehorende belemmeringen, activiteiten en voorwaarden gezocht. Het identiteitsperspectief kwam in het nagesprek al duidelijk aan bod. Dit identiteitsperspectief wordt in workshop 2 verder uitgebouwd als we inzoomen op wat het betekent als je als docent grenzen moet of wilt stellen in je werk.

De docenten is gevraagd om een ontwikkeldoel te formuleren waarmee ze in het komende jaar in de workshops en in de praktijk aan de slag gaan. Binnen de scholen kunnen deze leerdoelen tijdens de coachingsgesprekken en – activiteiten opnieuw aan de orde komen

Zoeken naar Belemmeringen, activiteiten en voorwaarden. Op de achtergrond: de selfies

De starters hebben in elke groep een buddy gevonden met wie ze afspraken hebben gemaakt over hoe ze in hun dagelijkse werk aan hun ontwikkeldoel werken en hoe ze elkaar hierop kunnen ondersteunen

We introduceren een buddy-systeem: starters van verschillende scholen maken afspraken over hoe ze de voornemens uit de Identity Workshops in de praktijk gaan brengen. Ze spreken ook af hoe ze elkaar daar in gaan steunen.

De “nieuwe lichtung” starters komt dit schooljaar nog drie keer bij elkaar voor het volgen van identity workshop 2, 3 en 4. Op dinsdag 19 januari, op donderdag 24 maart en op 20 mei ontmoeten ze elkaar weer.

Workshop 5

Van de startende leraren die in 2014-2015 deelnamen aan de identity workshops ontmoetten er 50 elkaar weer tijdens de vijfde workshop die op 5 oktober plaatsvond.

In deze workshop stond ‘de leraar als persoon’ centraal. Het doel was dat de docenten kenmerkende eigenschappen, waarden en normen van zichzelf konden expliciteren en vervolgens in het gesprek met de anderen uit de workshop de relatie gingen leggen met hoe dit zichtbaar wordt in hun werk.

Een eigen ingebrachte praktijksituatie werd geanalyseerd aan de hand van een cirkel en de daaraan gekoppelde concrete hulpvragen. Het doel

hiervan was om te komen tot een bruikbare aanpak voor de beschreven situatie en te kijken op welke vlakken van het ‘ik’ dilemma’s afspelen.

Zo kregen de docenten inzicht in welke vlakken van hun persoon belangrijk zijn, hoe de andere vlakken ook een rol spelen en op welke vlakken ontwikkelpunten liggen. Daarbij kan de verbinding met de videoclub (de triades) versterkend werken. Het ontwikkelpunt dat bij de identity workshop naar voren komt kan als leervraag bij de videoclub worden ingebracht en verder uitgewerkt worden.

Ook de starters uit het tweede jaar gaan werken met het buddy-systeem. De buddy’s maken onderling afspraken over hoe ze de voornemens naar aanleiding van de Identity Workshops gaan uitvoeren en hoe ze elkaar daartoe kunnen stimuleren.

Dit schooljaar zijn er voor deze groep nog drie identity workshops gepland (workshop 6, 7 en 8) namelijk op dinsdag 12 januari, donderdag 17 maart en vrijdag 13 mei.

In dialoog: De spil van de begeleiding van beginnende leraren

Het vraagt inspanning en kunde om een goed begeleidingstraject te ontwikkelen dat aandacht geeft aan alle belangrijke facetten en daarnaast ook afgestemd is op de persoonlijke behoeften van iedere starter.

Bij de ontwikkeling en professionalisering van startende leraren spelen begeleiders een cruciale rol op drie verschillende terreinen. Deze terreinen hebben ieder een eigen invalshoek, maar zijn onderling verbonden en moeten in de begeleidingsstructuur van de school verankerd zijn. De begeleiding op deze drie terreinen omvat meerdere schooljaren, waarbij vanaf het begin op alle drie de terreinen gefocust wordt. De vorm en mate van begeleiding op ieder van deze verschillende terreinen vraagt maatwerk afgestemd op de individuele behoefte van de starter. Hieronder bespreken we kort de rol van een begeleider op dit terrein.

Allereerst begeleiding op het terrein van de **ingroei in de organisatie**. De starter is een nieuwkomer die allerlei praktische informatie mist over het reilen en zeilen op school. Hij moet zijn plaats in de organisatie vinden, relaties opbouwen en een balans ontwikkelen tussen aan de ene kant de vele vragen die op hem afkomen en aan de andere kant zijn mogelijkheden als starter en als persoon om dat in te passen in zijn ontwikkeling. Uit een vragenlijst van de AOb onder startende leraren in het voortgezet onderwijs (2014) komen met name zorgen rond werkdruk, het lage salaris en de slechte werksfeer naar voren. Starters verwijzen naar “wekelijks wisselende roosters”, “chaos, waardoor ik veel tijd kwijt ben met regelingen”, maar ook naar “collega’s die niet samenwerken”, “oudere collega’s die vaste lokalen hebben waar ik te gast ben”, en “niet opgemerkt worden door oudere leraren”.

Het monitoren van dit proces is een essentiële taak van de schoolcoach. Vragen die hierbij horen: Welke informatie heeft een starter nodig en hoe wordt die voor hem op tijd beschikbaar gemaakt? Welke inscholing - bijvoorbeeld in een leerlingvolgsysteem - heeft hij nodig en hoe wordt dat geborgd? Welke vragen komen er vanuit de organisatie -denk bijvoorbeeld aan een vraag om mentor te worden - en passen deze taken bij deze persoon in deze fase van zijn ontwikkeling? Is de starter weerbaar genoeg of heeft hij hierbij coaching nodig? Bedenk dat arbeidsomstandigheden schaden als er een disbalans ontstaat tussen de vragen en eisen vanuit de werkomgeving en de organisatie (belasting) en wat de starter in het werk aankan (belastbaarheid) (Bredt, Hofstee & Van der Meulen, 2011).

In het BSL-project wordt benadrukt dat op organisatieniveau de starter ruimte krijgt voor groei, bijvoorbeeld door werkdrukvermindering en nadruk op het belang van enculturatie/ingroei in de organisatie. De rol van de begeleider op dit terrein is monitoring dat de starter de noodzakelijke informatie heeft. De begeleider functioneert tevens als gids, als klankbord en als thuisbasis, en hij ondersteunt de starter bij zijn ingroei in de schoolorganisatie. Instrumenten die de begeleider voor deze rol daarbij extra kan inzetten zijn onder andere informatieboekjes; checklists voor facilitaire, informatie- en procedurele zaken; voorlichtingsbijeenkomsten en themabijeenkomsten bijvoorbeeld rond schoolmissie, schoolorganisatie en schooltaken of over pop-gesprekken en wijze van beoordelen. Voor een deel kan deze rol door meerdere begeleiders vervuld worden. Maar een coach die tevens op de andere twee terreinen begeleidt, heeft hier ook een mogelijkheid om als spil te functioneren. Doordat hij de starter begeleidt op alle drie de terreinen heeft hij namelijk een uniek inzicht in aspecten waar de starter tegenaan loopt binnen de organisatiestructuur van de school. De coach kan als spil functioneren die over en weer als gesprekspartner fungeert voor startende leraren én met het management over de wenselijke en beoogde en begeleidingsstructuur en de realiteit van elke dag.

Daarnaast is de coach de centrale spil op het terrein van de **directe werkbegeleiding bij het verder uitbouwen van pedagogisch-didactische vaardigheden** van de beginnende leraar. In het recente onderzoeksrapport van de inspectie geven afgestudeerden aan behoefte te hebben aan verdere professionalisering. Niet alles kan worden geleerd in de opleiding (Onderwijsinspectie, 2015). Het gaat hierbij om lesgeven in de ruimste zin van het woord, dus om alle lesgebonden activiteiten van het voorbereiden en uitvoeren van onderwijsactiviteiten tot zaken rond toetsing en examinering. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat beginners met name contacten met ouders als probleemgebied ervaren: “Ze verwachten dat je 24 uur per dag beschikbaar bent en bemoeien zich met mijn werkwijze”.

De coach helpt de beginner om successen te vieren, teleurstellingen te verwerken en nieuwe energie te creëren. Beginners hebben behoefte aan emotionele ondersteuning en een luisterend oor maar ook aan praktische hulp. Coaches staan hiervoor vele middelen ter beschikking. De coach helpt starters met behulp van het delen van kennis en adviezen, via klasse-observaties en videofeedback, door het organiseren van intervisies en themabijeenkomsten en hij kan als rolmodel fungeren en beginners uitnodigen in zijn eigen klas voor lesobservaties. In gesprekken helpt de coach de starter te reflecteren door samen lessen en werksituaties te analyseren. In het BSL-project ondersteunen we de coach bij deze rol met name door de trainingen ‘Coachen met videofeedback’.

Het begeleiden van de **ontwikkeling van een eigen professionele identiteit** van de starter is het derde terrein voor begeleiding en coaching. Doel is het creëren van een realistisch en positief professioneel zelfbeeld door in gesprek te gaan over aspecten van de professionele identiteit. Het gaat om wie je bent als persoon en als leraar, welk beeld je zelf hebt over je professe en welke beelden en verwachtingen er in je omgeving en de maatschappij heersen rond je rol als leraar. Hoe verhouden jouw beeld en jouw idealen zich tegenover deze verwachtingen vanuit je omgeving. En hoe verhouden zij zich tot de schoolcontext? Passen jouw beelden en idealen bij de school en de situatie waarin jij les geeft? Hoe maak je reële keuzes die je zelfvertrouwen versterken en je energie geven om verder te groeien in je beroep?

Een begeleider kan een cruciale bijdrage leveren bij het stimuleren van de professionele en persoonlijke ontwikkeling van de beginnende leraar. Hij kan de starter helpen inzicht te verkrijgen in hoe hij zich verhoudt tot de belanghebbenden met wie hij binnen zijn werk te maken heeft. Deze bepalen de context en dus de ruimte waarbinnen de professional zich kan ontwikkelen. Het is belangrijk dat de starter zich bewust is van de behoeften van zijn leerlingen, van de visie en het profiel van zijn school, de verwachtingen van ouders en van hoe deze factoren zich verhouden met zijn eigen opvattingen, ideeën en ambities. De begeleider wil met de starter vanuit een dialogische benadering stilstaan bij aspecten als: waar sta je voor, waar ben je trots op, wat zijn ontwikkelpunten, welke invloed kan en wil je uitoefenen, zodat hij zicht krijgt op de professionele ruimte waarbinnen hij zich optimaal kan ontwikkelen. De begeleider stimuleert de startende collega om met zichzelf in gesprek te gaan over wie hij als leraar is en wil zijn. Hij kan dit doen door zelf in gesprek te gaan, vragen te stellen en te confronteren. Hij kan ook een omgeving creëren waarin beginners samen met meer ervaren leraren gezamenlijk in dialoog gaan over hun onderwijs en achterliggende keuzes en aannamen en idealen. De starter heeft behoefte aan een omgeving die hem stimuleert zelf keuzes te maken en een eigen positieve professionele identiteit op te bouwen. Door het gezamenlijk met andere leraren (starters en/of meer ervaren leraren) uitwisselen en het onderzoeken van eigen schoolpraktijken en het bespreken van achterliggende keuzes, aannamen en idealen werkt hij zowel aan het uitbouwen van zijn pedagogische-didactische vaardigheden als ook aan het verhelderen en verder ontwikkelen van zijn eigen professioneel zelfbeeld.

In het BSL-project is veel aandacht voor het begeleiden van deze professionele identiteit. Naast de gesprekken met hun begeleider in de school krijgen starters de mogelijkheid om in workshops gedurende meerdere jaren samen met andere starters uit andere schoolcontexten ervaringen uit te wisselen en in dialoog te gaan over hun eigen ontwikkelende professionele identiteit. Daarnaast onderzoekt de meer gevorderde beginner samen met collega's uit de school in een 'videoclub' de eigen schoolpraktijken en gaat in gesprek over de effectiviteit hiervan (zoals onder andere geregistreerd op video) als ook over zijn eigen persoonlijke keuzes, verwachtingen, overtuigingen en idealen hierbij. Hij onderzoekt in de videoclub dus niet alleen de effectiviteit van zijn praktijk, maar ook hoe hij is en zou willen zijn in zijn rol als leraar.

Het begeleiden van beginnende leraren is per definitie maatwerk dat begeleidingsvaardigheden vereist en een goede afstemming op en aansluiting met de context van de school als leeromgeving van de startende collega.

Referenties

Algemene Onderwijsbond (AOB) (2014).

Bredt, F., Hofstee, M., & Meulen, P. van der, (2011). *Gezond gedrag is besmettelijk: Handboek voor vitaliteit, gezondheidsmanagement en duurzame inzetbaarheid*. Deventer: Kluwer.

Onderwijsinspectie (2015). *Rapport 'Beginnende leraren kijken terug, deel 2: de Tweedegraads Lerarenopleiding'*, 5 oktober 2015.

Informatiebijeenkomst over professionele identiteitsontwikkeling voor coaches

Voor coaches binnen het BSL-project organiseert de ESoE van tijd tot tijd informatiebijeenkomsten met het doel de coaches te informeren over de inhoud en de benaderingswijze van de verschillende onderdelen uit het project. De coaches hebben een belangrijke rol in de begeleiding van de startende leraar. Afstemming op verschillende onderdelen uit het project en deze betrekken bij de coaching die aan de starter wordt aangeboden, leidt tot consistentie voor de beginnende leraar die in het BSL-project participeert.

Op 21 september vond een eerste bijeenkomst plaats. Een tweede is gepland op 11 januari 2016 van 15.00 tot 17.00. Aanmelden kan door te mailen naar j.mommers@tue.nl

Training videocoaches

De trainingen voor de videotrajecten worden dit schooljaar gehouden bij Fontys Lerarenopleidingen in Tilburg. 12 aanstaande videocoaches zijn begonnen met de cursus voor beginners, 6 volgen de verdiepingscursus.. Per school worden de triades vormgegeven, nadat zij hierop inhoudelijk zijn voorbereid.

Training videocoaching leidt tot certificaat

ICALT

De inzet van het ICALT-instrument binnen het project BSL is bedoeld om bij de startende leraar de ontwikkeling op gebied van pedagogisch didactisch handelen in beeld te brengen. Het is van belang dat de observaties die plaatsvinden aan de hand van een observatieformulier deskundig worden uitgevoerd. Op 6 oktober 2015 heeft er opnieuw een (regionale) training plaatsgevonden waaraan zes personen van vier scholen uit het BSL-project hebben deelgenomen. In totaal zijn er nu meer dan 29 getrainde observatoren.

Geïnteresseerden kunnen ook deelnemen aan een landelijke training verzorgd door de Lerarenopleiding van de Rijksuniversiteit Groningen (duur=12 uur). Deze landelijke training is een door het lerarenregister erkende training. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Gonny Schellings (g.l.m.schellings@tue.nl).

Naast de lesobservaties wordt er bij leerlingen (digitaal) een vragenlijst afgenomen. Voor cohort 2 (dat zijn de beginnende leraren die dit jaar nieuw in het BSL-traject stappen) is de deadline voor de eerste meting bepaald op 30 november. Voor het eerste cohort (dat in september 2014 startte binnen BSL) ligt de deadline omstreeks de meivakantie in 2016.

Congres: Een vliegende start, de begeleiding van startende leraren in het VO

Op 15 oktober vond in Zeist een congres plaats georganiseerd door de regionale BSL-projecten . Op de website: www.begeleidingstartendeleraren.nl/ wordt een kort verslag van dit congres gepubliceerd.

Tijdens een klassengesprek onder leiding van Rob Kamphues spraken startende docenten, coaches en schoolleiders met elkaar over de inductie-arrangementen. Eindhoven was goed vertegenwoordigd door coach Marjolein Bender en docent Mélanie van Limpt (SG Were DI) en door coach Hans van Oosteren (Zwijzen College). De geïnterviewden hadden een film opgenomen over de begeleidingspraktijken op de scholen. Zo lieten Marjolein en Melanie een fragment zien vanuit een videocoach gesprek en Hans liet een stukje van zijn intervisie met docenten zien. Het was prachtig om te merken dat zowel de coaches als de startende docent zich zo van hun persoonlijke kant lieten zien.

Na het klassengesprek was het tijd voor verschillende werkgroepen, waarin in verschillende groepen echt gewerkt werd. Tijdens de lunch en pauzes lieten we vanuit het Eindhovense project de materialen en werkvormen zien die in de identity workshops en videocoaching gebruikt worden. Ook de onderzoeksposter (eerder gepresenteerd op de ORD) was opgehangen met het doel de aanwezigen erop te attenderen dat de(bovenschoolse) dialoog over kwesties die gerelateerd zijn aan de professionele identiteit nodig gevoerd moeten worden.

Klassengesprek o.l.v. Rob Kamphues

Voor in de agenda

Activiteit:	Tijd:	Plaats:	Datum:
Bijeenkomst schoolbegeleiders	15.00 – 17.00 uur	ESoE	11 november 2015 22 februari 2016 21 juni 2016
Informatiebijeenkomst over professionele identiteitsontwikkeling voor coaches	15.00 – 17.00 uur	ESoE	11 januari 2016
Identity workshop 6 voor starters die in 2014-2015 al deelnamen	13.30 – 16.30 uur	ESoE	12 januari 2016
Identity workshop 2 voor nieuwe starters	13.30 -16.30 uur	ESoE	19 januari 2016

De volgende nieuwsbrief verschijnt in januari 2016

Daarin onder meer:

Een goed begin is het halve werk

Samenhangend beleid voor begeleiding startende leraren.